

CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN VIỆC CHẤP HÀNH PHÁP LUẬT THUẾ CỦA CÁC HỘ KINH DOANH TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH ĐẮK LẮK

Đặng Thị Thu Vân¹, Đỗ Thị Thanh Xuân¹, Nguyễn Đức Quyền¹, Dương Minh Ngọc¹,
Nguyễn Văn Hoá¹, Từ Thị Thanh Hiệp¹, Trương Văn Thảo¹

Ngày nhận bài: 17/10/2022; Ngày phản biện thông qua: 13/12/2022; Ngày duyệt đăng: 30/01/2023

TÓM TẮT

Thuế là nguồn thu chủ yếu của ngân sách nhà nước (NSNN) và chấp hành pháp luật thuế là một trong những yêu cầu đặt ra với công tác hoạch định chính sách thuế và thực thi pháp luật thuế. Hộ kinh doanh (HKD) là một trong những hình thức kinh doanh đơn giản và phổ biến tại Việt Nam. Trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk năm 2021, sự tuân thủ pháp luật thuế của HKD còn chưa nghiêm, nhiều HKD còn chậm nộp tiền thuế. Số HKD lập bộ quản lý thuế theo phương pháp thuế khoán 2021 tăng 9.096 hộ so với năm 2020, nhưng số thuế thu được năm 2021 lại giảm cho thấy số thu từ HKD vẫn chưa tương xứng với mức độ kinh doanh thực tế của các HKD. Bài báo sử dụng thông tin dữ liệu từ 395 HKD trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk để khảo sát dựa trên bảng câu hỏi được thiết kế sẵn. Dữ liệu này được xử lý bằng phần mềm SPSS 20 nhằm đánh giá độ tin cậy thông qua hệ số Cronbach's Alpha, phân tích nhân tố khám phá EFA, phân tích hồi quy tuyến tính và kiểm định giả thuyết nghiên cứu. Kết quả phân tích nhân tố khám phá cho thấy có 3 nhân tố ảnh hưởng đến chấp hành pháp luật thuế của các HKD là năng lực quản lý của cơ quan thuế (CQT), thủ tục hành chính thuế và hệ thống thuế. Do đó, ngành thuế cần tập trung phát huy những nhân tố này để cải thiện việc chấp hành pháp luật thuế của các HKD.

Từ khóa: chấp hành pháp luật thuế, hộ kinh doanh, quản lý thuế.

1. MỞ ĐẦU

Thuế là nguồn thu chủ yếu của ngân sách nhà nước (NSNN) giúp chính phủ chi tiêu cho các công trình công cộng và đảm bảo an sinh xã hội. Chấp hành pháp luật thuế là một trong những yêu cầu cơ bản đặt ra với công tác hoạch định chính sách thuế và thực thi pháp luật thuế.

Hộ kinh doanh (HKD) là một trong những hình thức kinh doanh đơn giản và phổ biến tại Việt Nam. HKD có vai trò quan trọng trong việc giải quyết các vấn đề an sinh xã hội, giảm phân hóa giàu nghèo, thúc đẩy quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế. Tuy nhiên, tình hình kinh doanh của khu vực này khá phức tạp, khả năng tuân thủ pháp luật nói chung và pháp luật về thuế nói riêng của các HKD chưa cao.

Do số lượng HKD lớn nên chi phí quản lý cao, phương pháp tính thuế còn nhiều kẽ hở dẫn tới gian lận (Hàn Ni, 2019). Số liệu thu thuế của Tổng cục Thuế cho thấy, số thu tuyệt đối từ HKD chỉ tăng nhẹ qua các năm, trong khi tính theo tỷ trọng đóng góp cho ngân sách thì lại giảm. Năm 2015, cả nước có 1,61 triệu HKD, nộp thuế gần 14.200 tỷ đồng, chiếm 1,9% trong tổng số thu thuế (744.800 tỷ đồng); năm 2016 số HKD tăng lên 1,63 triệu hộ, số nộp thuế khoảng 15.570 tỷ đồng, chiếm 1,9% trong tổng số thu thuế (818.300 tỷ đồng); năm 2017 số HKD tăng lên thành 1,7 triệu hộ, nộp cho ngân sách khoảng 16.300 tỷ đồng, chiếm 1,66% tổng số thu thuế (919.300 tỷ đồng) và năm 2018 số HKD tăng đạt

gần 1,8 triệu hộ, nộp khoảng 18.000 tỷ đồng, chiếm 1,6% tổng thu thuế (1.118.600 tỷ đồng). So sánh tốc độ phát triển số thu của ngành thuế thì số thu của đối tượng HKD tăng trưởng chậm hơn, dẫn đến tỷ lệ thu của khu vực HKD chiếm tỷ lệ ngày càng nhỏ lại trong tổng thu thuế. Nếu xét giai đoạn 2015 đến 2018, tỷ lệ thu thuế của đối tượng HKD trong tổng số thu của ngành thuế chiếm tỷ lệ giảm dần qua các năm, từ tỷ lệ 1,9% xuống 1,6%. Trong khi, số lượng HKD tăng dần qua các năm, từ 1,61 triệu hộ lên 1,8 triệu hộ. Một sự so sánh khác, năm 2017 Tổng Cục thuế báo cáo số lượng HKD chỉ đạt 1,7 triệu hộ nộp thuế thì báo cáo từ Tổng cục Thống kê thống kê số HKD cao gấp nhiều lần, cả nước có đến 5,14 triệu cơ sở kinh doanh. Từ những số liệu đối sánh ở trên đặt ra nhiều nghi vấn trong việc chấp hành pháp luật thuế của HKD: HKD kê khai doanh số không sát thực tế, có những HKD xin nghỉ kinh doanh nhưng khi hoạt động trở lại không báo cáo cơ quan thuế.

Tỉnh Đắk Lắk năm 2021: Nguồn thu thuế HKD theo phương pháp thuế khoán là 196.782.300.000 đồng chiếm tỷ trọng 2,9% trên tổng thu NSNN trên địa bàn. Sự tuân thủ pháp luật thuế của HKD còn chưa nghiêm, nhiều HKD còn chậm nộp tiền thuế. Tổng số nợ đọng thuế của HKD theo phương pháp thuế khoán tính đến 31/12/2021 là 15.332.236.830 đồng. Trong năm 2021, toàn tỉnh có 21.143 hộ theo phương pháp thuế khoán với số thu 196.782.300.000 đồng và số HKD lập bộ quản

¹Khoa Kinh tế, Trường Đại học Tây Nguyên;

Tác giả liên hệ: Đặng Thị Thu Vân, ĐT: 0905020237, Email: dttvan@ttn.edu.vn.